

A rab (60*50 cm)

A Köztársaság téri pincebörtönök titkai

2009. március 23. hétfő, 10:55 halas.net

1992-ben, a Magyar Televízió egyik szerkesztő-riporterét, Dézsi Zoltánt - azzal a feladattal bízták meg, készítsen filmet a Köztársaság téri pincebörtönök titkairól. A 120 perces kétrészes filmet Pincebörtön címmel, nem sokkal az 1994-es tavaszi választások előtt mutatta be a Magyar Televízió.. A film egykori csatornázási dolgozók, titkárnők, egykori rendészek, ÁVH-sok, kábelszerelők segítségével igyekezett hitelt érdemlően bizonyítani, hogy a Magyar Szocialista Párt (MSZP) alapjaiban az egykori pincebörtönre épült amelynek titkait 1956 óta rejti az épület.

Dézsai Zoltán ma is lankadatlanul kutat-keres, annál is inkább, mivel az új metróvonal építése során fény derülhet a még rejtőzködő titkokra is. Ez majd kiderül hamarosan, az interjúból.

Riporter kollégánk , Németh B. László ugyanis a napokban megkereste Dézsai Zoltánt.

Németh B. László szerkesztő-riporter beszélgetése Dézsai Zoltánnal

- Hogy került több emelet mélységben pincebörtön a nyilvánosház alá?

- Olvastam egy olvasói levelet, és ez az olvasó arról írt, hogy ő bizony az ötvenes évek elején a földalatti vállalatnál, a nyolcadik kerület egyik munkahelyén, mint rab dolgozott , és utána a Kossuth térnél szabadult. Aztán ugyanettől az olvasótól volt még egy olyan gondolat, hogy a Népszínház utca és a Csokonai utca sarkán lévő ÁVH-s - akkor még úgy tudtuk, ÁVH-s épületben volt 4 vagy 5 emelet mélyen. Ott volt a cellája és egyszer nyitvahagyta az őt az ajtót - ezt írja az olvasói levélben - és bekukkantott egy másik ajtón keresztül egy folyósóra.. A folyósón keresztül azt látta, hogy lámpák égnek és messzire jön-megy a folyósó a föld alatt. Magam is elmentem a Csokonai utca arra a részére, ahol ez az épület volt. Könnyen nem lehetett megtalálni. Ugyanis a Csokonai utca 14., a második ház a Népszínház utcától - ez valamikor még a háború előtt nyilvánosház volt. Amikor a nyilvánosházakat államosították, akkor a belüghöz kerültek. Kiválóan alkalmas volt a nyilvánosház épület ... - egyébként belügyi épület - szeparált részek, diszkrét diszkrét ki-be járás, sok-sok szoba - és a Kat-Pol kapta meg később, illetve a vidéki Pest-Megyei ÁVH..

- Mi volt ez a Kat-Pol?

- A Kat-Pol a katona-politikai osztály, a leghírhedtebb terror osztag volt, még az ÁVH egyik elődje, amelyet szétvert az ÁVH. Aztán Pest-Megyei ÁVH lett, és amikor a Pest-Megyei ÁVH-hoz tartozott - akkor volt ez az olvasó ott, mint rab. Ennek a háznak a sorsát szerettem volna feldolgozni, hogy milyen az a ház a rendszerváltás után. A külföldi emigráns magyarok is megkeresik - mert később aztán később találkoztam ilyenekkel is - és be akartak menni. Azt mondják, hogy itt raboskodtunk - nosztalgia utat akartak tenni a régi börtönükben. Ez volt a Csokonai utca 14. Ezt a házat elkezdtem vizsgálni. Bementem, megkaptam az engedélyeket. Akkor még támogattak. A környező házak lakói is nyitottak voltak Elmentem a szomszédba, ahol elmondták a régi lakók, itt bizony a Pest-Megyei ÁVH volt. Az az az időszak, ami a legnehezebb volt, és akkoriban ki sem lehetett nézni az ablakon. Oda sem lehetett menni az ablakhoz.

- Mármint a szomszéd házakból...

- Így van. Becsöngetett hozzájuk egy ÁVH-s, hogy ki nem szabad nézni, semmit nem szabad - a szellőztetést nem tudom, hogy oldották meg ... Aztán jelentkezett egy másik tanú - pontosabban nagy munkával megtaláltam - aki a Bánki Donát Műszaki Főiskolára járt, akkor még Technikum - az szemben van a Csokonai utca másik oldalán. És ez a tanú elmondta, hogy előadás alatt kinéztek az ablakon, fönnről lenéztek és látták, hogy egy leponyvázott teherautó oldalát kinyitják és összekötözött, majdnemhogy pucér embereket dobálnak, mint zsákokat dobálják, és viszik be ezeket az embereket a házba. És hát nagyon megrendülten mondta ez a riportalany, hogy hát kis batyukat látott és ebből gondolta, hogy ezek vidékiek. Később addig jutottam, hogy Dunapataj, Apajusza környékéről kulákokat vittek oda. Az volt az érdekes, hogy

mindenki arról beszélt, hogy a házba csak vittek, vittek, vittek embereket, és senki nem jött ki. Ebből gondoltam én, hogy a háznak több kijárata van. A pincszinten, vagy valahol a föld alatt. A lényeg az, követve az ÁVH-s logikát, amely azt mondotta, hogy titkos összeköttetések voltak a különböző házak között. Végül is akkor összegyűjtöttem azokat a sötét múltú épületeket, amelyeket érdemes felkeresni és ezeket bemutatni. Így a Csokonai utca mellett voltam az Andrássy út összes ÁVH-s épületében. Nem csak a 60. .ban, a 60. volt majdnem a legkevesebb ÁVH-s ház - az a legenda, a 60. Az igazi központ a 66., 68., 70. volt. Ezek az ÁVH-sok tömbökben gondolkodtak -. Aki járt arra, az pontosan tudja, hogy állandóan falat bontottak, ajtót nyitottak tűzfalakon át. Titkos ajtók - egyfolytában ez ment. Lefedték, befedték, az osztályellenséget próbálták megzavarni. Hát így sikerült. Tehát nagyon érdekes helyszín volt az Andrássy út 66 is. Ott volt az ÁVH legkeményebb osztaga. Találtam foglyokat, akik elmondták, hogy a mínusz 2 emeleten raboskodtak. Aztán találtam egy dokumentumfilm részletet, ahol Rajk László szeretője Bakszant Olga és munkatársa maga mondja el, hogy ő is a mínusz 2-n volt, ami a pincéhez mínusz 2, és ő beszélt például - ő, nem én, tehát a filmben csak a tanúkra hagyatkoztam, arról beszélt, hogy ő tudta, hogy ott van a savas kád. És beszélt azzal az orvossal is, aki azért kérte leszerelését idegi alapon, mert ezt a savas kádat nem tudta feldolgozni.

- Mi volt ez a savas kád?

- A savas kád - így mondta pontosan Bakszant Olga a filmben: a szóhasználatát is tudom idézni: annyira megdöbbenett - "Volt ott a savas fürdő..." - így mondta.

Hát megfürdették a sósavban a d elik venseket, aztán már jobban volt kedvük vallani - már akinek volt még energiája vagy ereje, ha túlélte. Egyébként a savas kád legendáját az is alátámasztja, hogy volt a Szűcs testvérek esete - mind a ketten hithű kommunisták voltak - egyiküket nyugatról csalták haza, ahol egyébként, mint magyar kém teljesített szolgálatot. Természetesen árusítás volt a vád ellenük. És az egyik Szűcs testvérrel a boncoló orvos annyit írt le, hogy a bőrfelület teljesen elpusztult. Mi ott a 66. pincében megtaláltunk egy saválló kádat. Ami már csak nyomaiban volt - nézegette is a mérnök, nem is én találtam meg, hanem a háznak a gondnoka: Ni, hát itt van egy saválló betonnal... egy nagy teknő , és nincs funkciója.... Utána forgattam még a Fehér Házban, amit ma hívnak így és annak ...

- Bocsánat, a Margit híd hídfőjénél... ma képviselő ház...

- Ez szintén egy nagyon sötétmúltú épület. Péter Gábor eleve egy olyan épületet terveztetett, ami az ÁVH-nak készül. Tehát az az épület, egy az egyben, mai állapotában ugyanúgy néz ki, mint ahogy az ÁVH megtervezte. Péter Gábor kétszintes mély börtönt tervezett oda - és hát mindenféle összeköttetéssel a föld alatt. Ezen a környéken még a házzal szembeni épületekben is csak belügyesek lakhattak. Tehát aki ott volt polgári egyén, azt kitelepítették. Beköltöztek a munkás-elvtársak - a munkásosztály erőszak-szervezetének képviselői. Amikor mi '92-ben forgattunk, már csak a rácsok nyomai voltak meg. De még egy gondnok elmondta, hogy a háznak saját csatorna-zsilip rendszere van - a Dunába.

- Ez mire volt akkor jó?

- A kihallgatások során nagyon sokan meghaltak - és hát mégse kelljen minden halottnak halottaskocsi, meg ...

- Keresztül a városon...

- Keresztül... milyen macera... dehogy is! Sutt, bele a Dunába! Egy az egyben ...

- Csak nem azt mondod, hogy ezeket az embereket ledarálták?

- Van egy tanúm szintén a filmben benne van: aki '57-ben került abba a házba, akkor már Belügyminisztérium volt, ugye ÁVH már nem volt. Tizennyolc éves titkárnő volt. Egyszer egy iratköteggel lemegy a pincébe és ott járkál, ahol egyébként még ott voltak rendesen a cellák, cellasorok, börtönök. És benézett egy szobába, elmondja a filmben, hogy látott egy szobát. A szoba közepén volt egy tölcsér alakú valami, egy gép, elektromos gép - és a falon embermagasságtól fölfele, barna fröccsent nyomok. Hát teljesen meg volt rökönyödve. Fölment a főnökéhez, aki már tudta: neki már jelentették, hogy a kis hölgy lennt járt a pincében és azt mondta: hogyha maga nem akar a Dunába kerülni azon a berendezésen keresztül, akkor bizony hallgasson erről, és ne kíváncsiskodjon.

Még egy érdekes adalék: hogy a Duna azon a szakaszán nagyon jó volt a kapás - de ez már valóban a legsúlyosabb horror. És hát a horgászoknak is feltűnt. Mi történt? Megtiltották ott a pecázást. Van még egy érdekes ház - szintén a filmemben szerepel - ez a Garibaldi köz és Zoltán utca sarka. Az akkoriban a 17-ben volt a Magyar Dolgozók Pártja központi vezetősége és a Rákosi is. Az egész tömb belügyes tömb volt, ÁVH-s belügyes tömb, még később a III/III is ott volt. És a Garibaldi - Zoltán utcai ház pedig a belügyi őrségnek volt a háza, illetve a belügyesek laktak ott. Nos, annak a pincéjében is voltak börtönök, sőt, a Garibaldi utca egész utca alatti része börtön volt. Mégpedig - elmondják a tanúim - hogy olyan börtön volt, kihallgató szoba, ahol parafa volt a falon. Ugyanis fülhallatszódott - ezek a szerencsétlenek, ahogy segílyt kértek meg... meg könyörögtek életükért - és a környékeliek ezt hallották. És hogy hogy oldották meg a problémát? Parafával bélelték ki...

- Leszigetelték...

- Igen, és akkor onnantól kezdve ez megoldódott. Az '56-os forradalom alatt rövid ideig szabad volt a sajtó, és akkor megírták azt, hogy a Rákosi bunker építésénél több, mint száz ember dolgozott titkos munkahelyen - és ezek eltűntek. Nos annak a pincéjében találtak a nyolcvanas évek közepén csontvázakat. Véletlenül ezek a szerencsétlenek, akik ott dolgoztak Rákosi bunkerjén, azok oda lettek lebetonozva. Az Akadémia utca 17-hez, tehát a belvárosi háztömbök alá építettek Rákosi Mátyás számára egy szabályos metró-megálló méretű bunkert. 65 méter mélyen van. Azért van ott 65 méter mélyen, mert közel a Duna. Rákosi Mátyás dolgozószobájából nyílegyenesen vezetett volna a tervek szerint az út - ez egy ferde lift - ez már nem készült el, mert Rákosi megbukott. De elkészült a Rákosi Mátyáshoz tartozó méregdrága bunker. Rákosi és a párt legfelső vezetői 65 méter mélyen, ott húzták volna meg magukat atomháború esetén, és a Toldi mozinál volt az alagút kijárata. A Toldi mozinál, illetve a mai Szabadság téren ma is megtekinthető, mert be van kötve a metróba. Na most ugyan ez, ha egy központi vezetőség első titkárnak jár, jár a Budapesti Pártbizottságnak is - és hát a

Köztársaság téri épület a háború után épült - 1962-ig benne volt az építési törvényben, hogy minden középület alá kell építeni bunkert.

- Légó pincét...

- Így van. Légó pincét. Na most - az ötvenes évek elején épült a Köztársaság tér, klasszikus pártháznak - és hát építettek oda is légoltalmi bunkert, ami aztán később a pártházba szorult, illetve oda bezárt embereknek a halálos csapdájává, kvázi: pincebörtönévé vált. Az a borzasztó, hogy ezt nem találták meg '56-ban, mert mindenki a pincében kereste. Nem a pincében kellett keresni: a titkári szoba, mindig az első emeleten volt, ebből volt a lejárata, csak akkora vasbeton henger volt, a pincében nem is tűnt föl, hogy ott van valami. Metró technológiával készült. Minden, ami a föld alatt van Budapesten, igazából csak a metró mélységben tud lenni, mert ott van a kiscelli agyag, a márga. Az összes többi kavics, ebben hihetetlen nehéz, majdnem reménytelen költséges épületeket, mély-épületeket felépíteni. Fölásatták a Köztársaság teret, meg is találhatták volna az egyik lejáratot - dehát, arra ráhordták a földet. Ahol ástak, mindenhol leástak hat méterig, hét méterig - és víz jött föl.

- Érdekes, hogy elkezdték a metrót építeni, abbahagyták - és jó pár évvel később nyitották meg... És senki nem tudta, hogy közben, mit csinálnak.

- Hát gyakorlatilag ez a metróépítéshez volt kapcsolva, szigorúan titkos munkahelynek, úgyhogy nagyon sokan nem tudták, hogy mit építenek. A föld alatt ki tudja, hogy mi lesz abból - a részletek pedig.... Az volt a munkahelyek neve: titkos munkahelyek. A Köztársaság téren is volt egy ilyen. A kijárata - a valamikori szobor-emlékmű alatt volt. Illetve volt az Erkel színháznál is kijárata és a másik a gázművek felé. Ezt a függőleges vasbeton aknát bebetonozták a pártház '61-es, '62-es újjáépítésénél. Már, mint csak tömör vasbeton-henger van meg. Lemegy 65 méter mélyre...

- A kijáratát a metróban nem lehet megtalálni?

- Nem, nem lehet megtalálni, mert amikor a metrót átadták, akkor már ez nem volt járható. Ennek több oka van: egyrészt a talajvíz is - nem kell rögtön a titok után loholni - egyszerűen arról van szó, hogy a metró egy veszélyes üzem, állandóan figyelni kell, tehát ott nem lehetnek nagyon fölös leágazások. De ez az objektum, ez metró-technológiával épült és a Köztársaság tér közepére megy be, a színház oldalában. Ezt mi fölmértük két fajta elektromos sugárzással, méréssel. Ugyanazt adja ki - egy T alakú szabályos föld alatti alakzatot - és ugyanezt mondják a tanúim. November negyedikén hajnalban elsőnek a Köztársaság térre törtek be a szovjet csapatok, tehát alig két-három nap volt a keresésre. Ezalatt hoztak egy fúrógépet - mint ahogy én is a filmben fölfúrtam a teret a mérések után - na most több sikertelen fúrás után a fúrógép belefúrt egy vasbeton szelvénybe..

- Milyen mélyen van az?

- 30 - 40 méter mélyen. Egyezik azzal, hogy ott kiscelli agyag van, tehát ott lehet. Dehát ezt sem én, sem ők annak idején nem tudtuk. Lefúrtak. Átfúrták a vasbeton földemet, lement az a cső. És utána - ezt a filmből lehet hallani - lent megkocogtatják a csövet - mint egy börtön-posta

... és fönt pedig visszaválaszolnak hogy... és akkor így, ezzel a kopogtatásos módszerrel tudták meg a föntiek, hogy lent hányan vannak - és kik vannak? Ez volt az egyik kapcsolat a lentiekkel. Először a vész- szellőző rendszeren keresztül szóltak föl egy tanúmnak, aki beszélt a lentiekkel, a pártházba szorult emberekről van szó, akik nem tudták, hogy mi zajlik fönt - nők, gyerekek, rendőrök - így mondták. De többen voltak, több csapat. Szóltak, hogy nem működik a levegőztető rendszer. Na most ezt azért kell tudni - ez is a filmben benne van - a pártház tetején volt a... így mondta a riport: exthausztor - és az biztosította a levegő meg az elektromos ellátást. Miután ezt szétlőtték, ezért a föld alatti rendszer nem működött. Vélhetően, akik ott voltak, vagy oda szorultak, vagy oda zárták őket, azok meghaltak... megfulladtak, éhen haltak, szomjan haltak. Erre is vannak adalékok, mégpedig két tanúm van, akik '57 tavaszán takarították el a holttesteket -és így mondták: térdig jártunk a holttestekben...

- Azért érdekes ez, amit mondasz, mert a Köztársaság téren most is metró épül, és ugye az MSZP most szabadult meg a Köztársaság téri székházától - és a mellette lévő épülettől, egyszerre. Szerinted, kiderülhet még valami?

- Nagyon bízom benne, hogy a metró kiszolgáló egységei beleütköznek valamibe - de teljesen el vagyok zárva, nemcsak én, a nyilvánosság is a metró építés minden egyéb részletétől. Én ugyan hetente kijárok a Köztársaság térre, de senkivel nem állnak szóba. De, még azért lehet bízni ebben, hogy a metró valamelyik szelvényében találkozik. A másik: a pártházat eladták, és az eladásban úgy szól, hogy a legfontosabb elem a mélygarázs. Mert mélygarázs nélkül nem lehet semmit csinálni - hogy nem csinálnak a pártház alá mélygarázst, hanem a Köztársaság téren egy egyszintes mélygarázst fognak építeni. Hát itt lóg ki számomra a lóláb, hogy a legegyszerűbb lenne ledózeroltatni az egész pártházat, mert amúgy is műszakilag elavult, történelmileg súlyos múltú, nem védett az épület. Lebontani, csinálni egy nyolcemeletes mélygarázst és kész. Na de benne van a szerződésben tudtommal, hogy erre nincs mód. Lehet átalakítani, de nem lehet semmi egyéb dolgot végezni - úgyhogy a pártházból nem fog semmi kiderülni. Amúgy pedig a metró maga volt az elvtársakat összekötő hálózat - tehát nem véletlenül megy így a metró: Keleti pályaudvar, Köztársaság tér, Szabad Nép Székház, Deák téren az Országos Rendőrfőkapitány és megy a Kossuth tér felé a metró...

- Arról nem próbáltál filmet csinálni, hogy mindezekért a szörnyűségekért kit, kiket és mikor vontak felelősségre - akár a rendszerváltás után is?

- A rendszerváltás egyik fontos eleme volt, hogy elmaradt a bocsánatkérés, így a megbocsájtás is. És hát természetesen a felelősségrevonás is. Akit felelősségre vontak, az egyszem Dudás a mosonmagyaróvári sortűzért. De gyakorlatilag senkinek semmi baja nem lett semmiért.

- Sőt! Bocsáss meg, hogy közbevágok: az '56-os forradalom fegyverrel történő leverését egy Na és!-sel is el lehet intézni...

- Így van! Nagyon egyszerű ez a dolog - a média segítségével előkészítették azt, ami ma zajlik. Ez egy 17 -18 éves aknamunka, amely meghozta a gyümölcsét, hogy tényleg... tulajdonképpen az sem érdekes, hogy mi történt.

- Mondd csak: mincs üldözési mániád?

- Egyáltalán nincs, egyáltalán nincs. Amúgy: megszoktam azt, hogy kemény témákkal, izgalmas társadalmi kérdésekkel foglalkozom - tehát megszoktam, hogy birizgálnak, piszkálnak, fenyegetnek. De egyáltalán...

- De bocsáss meg, konkrétumokról beszéljünk...

- Pontosan a rendszerváltáskor írtak nekem egy levelet egy volt belügyes, aki rám volt állítva. A telefonbeszélgetéseimet ő elemezte. És '89-ben szemrehányást tett nekem névtelenül - valahol megvan a levél - hogy mit papolok én a rendszerváltásról, mit csinálom én a leleplező riportokat, mikor én hoztam Nyugat-Európából egy használt VW típusú autót és azt biztos, hogy dollár... feketén váltottam át a dollárt... valami ilyesmi dolog volt - és egyáltalán... '88 -'89-ben olyan ügyekkel foglalkoztam: Gerő László százhuszonnyolc dollárja... emberrablásai Bécsből Magyarországra... Amikor konkrétan tudtuk és a televízió - akkor még volt hivatásos belügyes a TV-ben a sok-sok hivatásos televíziós besúgó mellett - tehát akkor ezzel tisztában voltam. Később pedig, volt egy szakasz, amikor azzal foglalkoztak, hogy kik hívnak engem, milyen tanúk - és igazából az én tanúimra akartak pressziót gyakorolni. Ma már a telefonálás sokkal egyszerűbb. Egyetlenegy gombnyomással le lehet bárkinek a hívás-listáját, SMS-eit, üzeneteit...

- De amikor a filmet forgattad, már nem tapasztaltál ilyet... két évvel a rendszerváltás után?

- Sokkal jobbat tapasztaltam. Ugye, akkor még nem volt ilyen fejlett a technika: a riportalanyaim jelezték, hogy őket megkeresték, hogy ne adjanak nekem interjút - és nem értettem sehogy. Aztán rájöttem: az egyik stábhoz önkéntesen jelentkező aszisztens kolléga másolja ki a neveket a noteszemből... de nem tudhatta, hogy a filmhez kellenek ezek a riportalanyok, vagy pedig egy másik riportnak a riportalanyai... így hát például egy szénbányászhoz is elmentek, aki egy másik riport... tehát nem is ehhez a filmhez... és akkor így jött ki a lépés, és akkor mondtam neki: kollega, hát nem egyszerűbb, ha lefénymásolod? Hát be is ismerte ...őneki az volt a dolga, hogy a riportalanyaimról tájékoztatást...

- De kinek...? Könyörgöm, hát kinek, a rendszerváltás után két évvel? Kinek jelentene?

- A rendszerváltást, a rendszerváltásokat a titkosszolgálatok vezényelték le - működtek akkor is hibátlanul - a mai napig működik ez a vonal. Csak az emberek cserélődtek - és mondom, nincs közponzti agy, nincs, hogy valaki megtervezi a dolgokat, hanem mindenki ön... önmaga szűkebb köreiből működteti ezt a hálózatot. (szerintem egy konkrét ideológia mentén történik minden, és igenis van agy, amelyik a főcélokat megtervezte - azt pedig BÁRKIVEL és MINDENÁRON véghez viteti... - LoTaR)

A riport meghallgatható és letölthető a Torontói Független Magyar Rádió archívumából - 2007. okt. 17. adás

<http://www.parameter.elosoft.com/adas.html>

A torontói Parameter klub még ebben az évben, decemberben tervezi Dézsi Zoltán: Börtönpincék című filmje vetítését.

A film egykori csatornázási dolgozók, titkárnok, rendészek, ávéhások, kábelszerelők segítségével igyekezett hitelt érdemlően bizonyítani, hogy a Magyar Szocialista Párt alapjaiban az egykori pincebörtönre épült, amelynek titkait 1956 óta rejt az épület. A film végén a tér közepén egykor magasodó gigantikus szobor posztamense mögötti vasajtó hívja fel magára a rendező figyelmét. A zalai olajmezőkről hozatott fúrótorony napokig dolgozik a gyanús lejárattal mögött, míg a gyémánt fúrófej megakad, nem megy tovább. A megismételt kísérletek is az első sejtést igazolják: a földnek ezen a pontján "anomália, súlyos anomália van", amely nem engedi tovább folytatni a kutatást; nincs tovább, íme a bizonyosság. A bizonyíték hiánya - akárha a Legfelsőbb Bíróságnak a Szép utcai darabológyilkos, Pudleiner Gyula ügyében hozott ítéletében, aki egyedül nem hagyott ujjlenyomatot az áldozatok lakásán - a megdönthetetlen bizonyíték: argumentum ex silentio. A film bemutatása ellenére a szocialisták megnyerték a választást.

A hanganyagot lejegyezte: Bokodi György

forrás: quality-business.com

LETÖLTHETŐ DOKUMENTUMFILM:

(Másolja be böngészője címsorába!):

<http://www.zugzwanged.org/dat/hun/pincebortonok.avi>